

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ทำให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีความพร้อมในการบริหารจัดการและการบริการอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนแม่บทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นเริ่มให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น โดยเฉพาะที่กำลังเป็นที่นิยม คือ การท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่นำทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมาดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าภายในชุมชน เช่น เรือนไทย เรือนท้องถิ่น และเรือนในสวน ได้ถูกนำมาปรับปรุงเพื่อใช้รองรับนักท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ เมื่อการลงทุนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้น เจ้าของที่พักอาศัยเริ่มมีการต่อเติมเรือนไทย เรือนท้องถิ่น และเรือนในสวน เพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบดั้งเดิมของกลุ่มอาคาร ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยส่วนหนึ่ง

พื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์มากแห่งหนึ่ง คือ จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีการขยายตัวทางการท่องเที่ยวสูง จากสถิติช่วงพ.ศ. 2545 ถึง 2549 พบว่านักท่องเที่ยวจังหวัดนครปฐมมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 20.18 ต่อปี โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนครปฐมประกอบด้วย องค์พระปฐมเจดีย์ วัดไร่ขิง สวนสามพราน และชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวาย ข้อมูลทางสถิติพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวภายในชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงพ.ศ. 2547 ถึง 2549 เนื่องจากการที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางจากกรุงเทพฯ ได้สะดวก เป็นชุมชนที่มีอายุยาวนาน และพื้นที่ต่อเนื่องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่า และความสำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นต้น สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน คือ ปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีการกระจุกตัวอยู่ในชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวาย ผู้อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความต้องการเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาสนใจ

ศักยภาพของชุมชนในเรื่องความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ เนื่องจากต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวรวมทั้งรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้อย่างเหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. สำรวจ ระบุ และจำแนกมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี เพื่อกำหนดศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ศึกษานโยบายและแนวโน้มนักการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. ศึกษาความต้องการ ข้อจำกัดของชุมชนในการปรับปรุงที่พักอาศัยให้เป็นโฮมสเตย์ ความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับรูปแบบที่พักอาศัย และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. เสนอแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ที่เหมาะสมเพื่อสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว

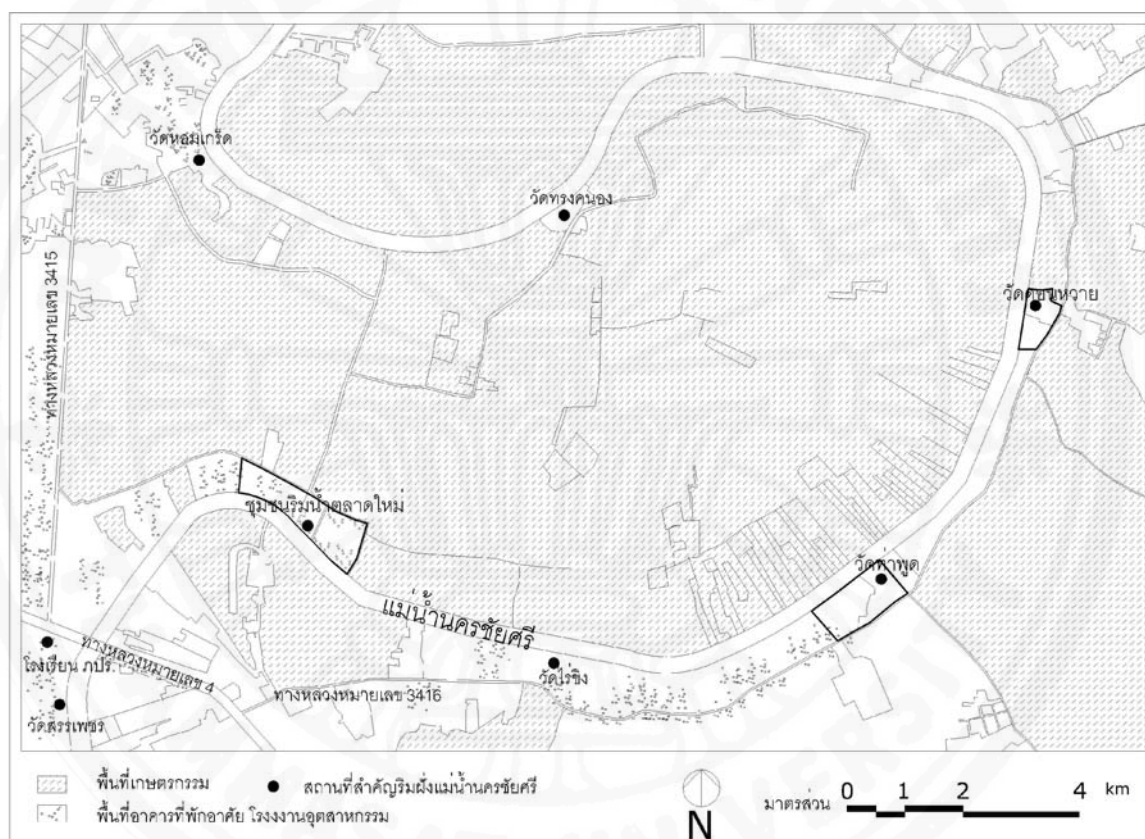
1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี นอกจากการศึกษาเกี่ยวกับที่พักอาศัยในแหล่งท่องเที่ยวยังมีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบเรือนไทย เรือนท้องถิ่นในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ พื้นที่รวบรวมเรือโบราณในชุมชน โรงเจเคี่ยมคุงตัว และตลาดริมน้ำดอนหวาย เป็นต้น
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ป้ายบอกข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่นั่งพักผ่อน และห้องน้ำ เป็นต้น

โดยศึกษาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีทั้งหมด 3 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนตลาดริมน้ำดอนหวาย ชุมชนบ้านท่าพูด และชุมชนริมน้ำตลาดใหม่ แสดงตำแหน่งในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1
ขอบเขตการวิจัยพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี

ที่มา: กรมแผนที่ทหาร, 2545. (ดัดแปลง)

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยโดยการสำรวจภาคสนามร่วมกับการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์

1. ขั้นตอนและวิธีเก็บข้อมูล โครงการนี้เป็นการศึกษาวิจัยทางสถาปัตยกรรม การวางแผนบริเวณ และการวางแผนชุมชนซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจสภาพปัจจุบันด้วยภาพถ่ายและแผนที่ พร้อมทั้งทำรังวัดสภาพทางกายภาพปัจจุบันของอาคาร และดำเนินการเก็บข้อมูล 5 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ภาพถ่ายทางอากาศ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
- 2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนในการบริหารแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี และเจ้าของตัวอย่างที่พักอาศัยรูปแบบโฮมสเตย์
- 3) ข้อมูลจากการทำแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยในพื้นที่และนักท่องเที่ยว
- 4) ข้อมูลจากการสำรวจทางกายภาพ โดยเก็บข้อมูลจากการบันทึก การถ่ายภาพและการจัดทำผังของเส้นทางท่องเที่ยวที่ต่อเนื่อง
- 5) ข้อมูลจากการสำรวจจริงวัด และเลือกตัวอย่างที่พักอาศัยสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์

2. ขั้นตอนและวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

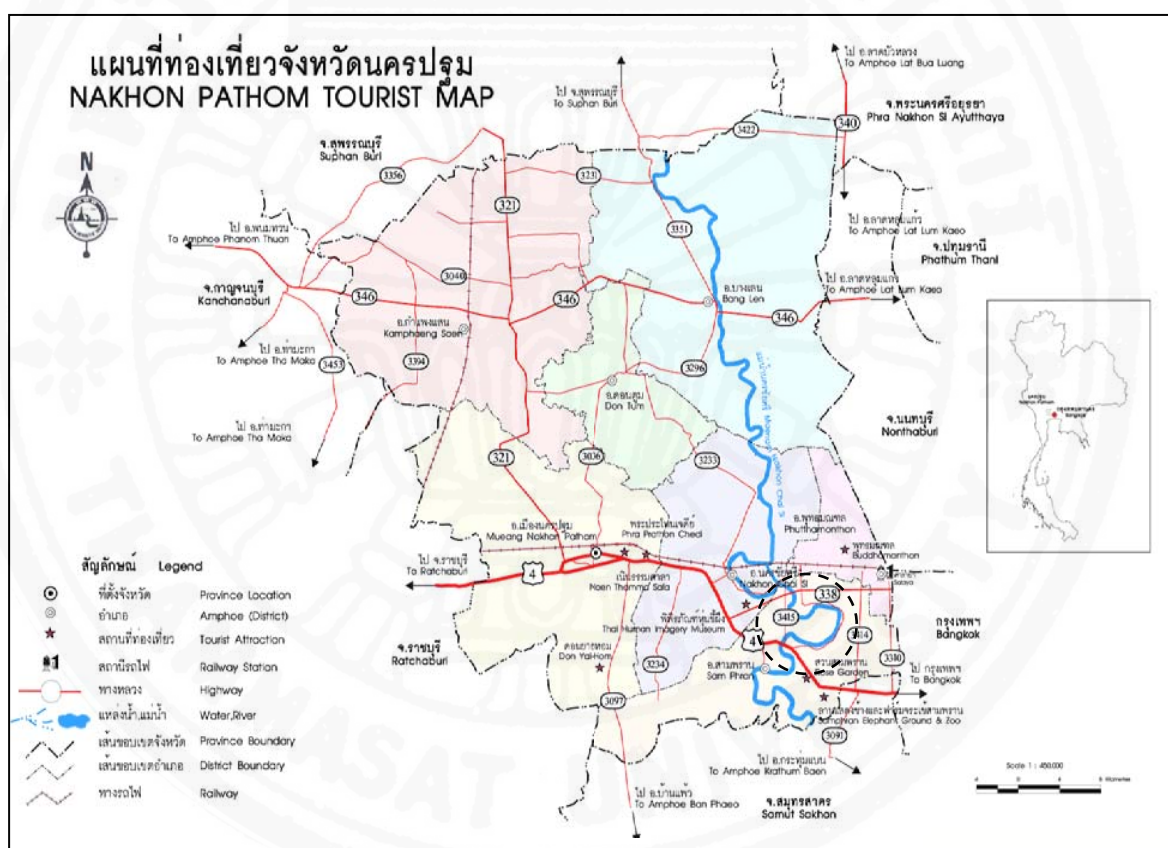
- 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความเป็นมาทางสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเศรษฐกิจ
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีทั้งในด้านของลักษณะของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น ได้แก่ เรือนไทย เรือนท้องถิ่น และเรือนในสวน เป็นต้น และรูปแบบการวางผังชุมชน ได้แก่ ลักษณะของชุมชนกับการใช้พื้นที่สาธารณะ ตลาดริมฝั่งแม่น้ำ วัด และทางเดินริมน้ำ
- 3) วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว ข้อจำกัด และทัศนคติของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์
- 4) สรุปผลการวิเคราะห์ พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พัฒนาการท่องเที่ยว และเสนอทิศทางการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ ที่สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ภายในชุมชน
2. นำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีภายในชุมชนมาใช้ในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงกระจายนักท่องเที่ยวสู่พื้นที่ใกล้เคียง

3. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี เพื่อใช้ในการเป็นฐานข้อมูล
4. สร้างแนวทางเลือกในการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีเพื่อการท่องเที่ยว
5. สร้างรายได้ และสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชน โดยยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ภาพที่ 1.2
ตำแหน่งพื้นที่ศึกษาบนแผนที่จังหวัดนครปฐม

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548